

Центр Професійного Розвитку
Педагогічних Працівників

Роль вчителя початкових класів у створенні інклюзивного середовища

Термінологія - це важливо!

Аутисти

Аутята

Даунята

Децепешніки

Інваліди

Інклюзята

Затримка інтелектуального розвитку

.....

Діти з порушеннями:

- ▶ Зору, сліпі (незрячі)
- ▶ Слуху, глухі (нечуючі)
- ▶ Мовлення
- ▶ Опорно-рухового апарату
- ▶ Розумового розвитку
(інтелектуального розвитку)
- ▶ Затримкою психічного розвитку
- ▶ Діти з синдромом Дауна
- ▶ Діти з розладами спектру аутизму (з аутизмом)

**Що ми розуміємо
під словом
«Інклюзія»?**

Принципи інклюзії: ЮНЕСКО

- ▶ **Інклюзія - це процес (постійний пошук ефективніших шляхів задоволення індивідуальних потреб усіх учнів)**
- ▶ **Інклюзія пов'язана з визначенням перешкод\ бар'єрів та їх подоланням (фізичні, інформаційні, інституційні, ментальні)**

Що ж основне в організації інклюзії?

- ▶ Читаємо чинне законодавство
- ▶ Чітко його дотримуємось
- ▶ Пам'ятаємо, що один в полі - не воїн: інклюзія - це обов'язково команда!
- ▶ Не боїмось запитувати: сім разів відміряй, один - відріж!
- ▶ Самоосвіта: завжди і скрізь
- ▶ Дотримання принципів та цінностей інклюзії
- ✓ визнання того, що всі діти можуть навчатися;
- ✓ робота зі всіма дітьми, незалежно від їх віку, національності, мови, походження, особливостей розвитку;
- ✓ вдосконалення освітніх структур, систем і методик для забезпечення потреб всіх дітей;
- ✓ частина великої стратегії по створенню інклюзивного суспільства;
- ✓ динамічний процес, який знаходиться постійно в розвитку.

Закон України «Про освіту»
(5 вересня 2017 року №2145-VIII —
Редакція від 02.04.2020, підстава - 540-IX)

► **Стаття 3. Право на освіту**

- 2. В Україні створюються рівні умови доступу до освіти. ... Право на освіту гарантується незалежно від .. стану здоров'я, інвалідності, ...
- 3. Право особи на освіту може реалізовуватися шляхом її здобуття на різних рівнях освіти, у різних формах і різних видів, у тому числі шляхом здобуття дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійної (професійно-технічної),

Терміни

Закон України «Про освіту»,

подані визначення:

- ▶ Інклюзивне навчання,
- ▶ Особа з особливими освітніми потребами,
- ▶ Інклюзивне освітнє середовище,
- ▶ Індивідуальна програма розвитку,
- ▶ Індивідуальний навчальний план,
- ▶ Розумне пристосування,
- ▶ Універсальний дизайн у сфері освіти

Інклюзивне навчання - це

- ▶ система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників

Щоб створити цю послугу, треба зробити певні кроки (для керівників):

На підставі заяви - подання до ОУО - про відкриття інклюзивного класу

Накази:
1. Про організацію навчально-виховного процесу в інклюзивному класі

2. Про створення команди психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП

Проведення просвітницької роботи в закладу з УСІМА працівниками, батьками, дітьми

Створення відповідних умов (інклюзивного середовища): безбар'єрність, доступність, корекційна спрямованість

Інклюзивне освітнє середовище -

- ▶ **сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей**

Інклюзивне середовище:

► 1. Створення команди психолого-педагогічного супроводу:

- ✓ Керівник закладу
- ✓ Заступник керівника
- ✓ Вчитель інклюзивного класу
- ✓ Асистент вчителя
- ✓ Практичний психолог
- ✓ Соціальний педагог (за потреби)
- ✓ Спеціальний педагог (дефектолог, логопед, сурдопедагог.....)
- ✓
- ✓ БАТЬКИ

Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.06.2018 №609 «Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП в ЗЗСО та ЗДО»

1. Склад Команди супроводу визначається з урахуванням освітніх потреб дитини з ООП.

2. До складу Команди супроводу дитини з ООП входять:

У закладі загальної середньої освіти:

постійні учасники: директор або заступник директора з навчально-виховної роботи, вчитель початкових класів (класний керівник), вчителі, асистент вчителя, практичний психолог, соціальний педагог, вчитель-дефектолог (з урахуванням освітніх потреб дитини з ООП), вчитель-реабілітолог та батьки або законні представники (далі – батьки) дитини з ООП тощо;

залучені фахівці: медичний працівник закладу освіти, лікар, асистент дитини, спеціалісти системи соціального захисту населення, служби у справах дітей тощо.

Вчитель інклюзивного класу:

1. забезпечення освітнього процесу дитини з ООП з урахуванням особливостей її розвитку та ІПР;
2. підготовка інформації для учасників засідання Команди супроводу про особливості навчально-пізнавальної діяльності дитини з ООП, її сильні сторони та потреби; результати виконання дитиною навчальної програми/освітнього плану;
3. участь у підготовці індивідуального навчального плану дитини з ООП;
4. розробка індивідуальної навчальної програми;
5. визначення спільно з іншими педагогічними працівниками рівня досягнення кінцевих цілей навчання, передбачених ІПР;
6. створення належного мікроклімату в колективі;
7. надання інформації батькам про стан засвоєння навчальної програми дитиною з ООП

1. Забезпечення освітнього процесу дитини з ООП з урахуванням особливостей її розвитку та ІПР.

- ▶ Ознайомитись з висновком ІРЦ
- ▶ Ознайомитись з особливістю психофізичного розвитку, з якою прийшла дитина в заклад
- ▶ Ознайомитись з навчальним планом та програмою, за якою рекомендовано навчання дитині

2. Підготовка інформації для учасників засідання Команди супроводу про особливості навчально-пізнавальної діяльності дитини з ООП, її сильні сторони та потреби; результати виконання дитиною навчальної програми/освітнього плану;

- ▶ Методом спостереження за особливістю сприйняття дитиною навчального матеріалу під час уроку: візуал, аудіал, кінестет
- ▶ Визначення, що дитина вміє на даний момент, якими компетентностями та навичками володіє - зона актуального розвитку
- ▶ Спланувати, які методи (форми, види, прийоми) роботи необхідно використовувати для кращого навчання

3. Участь у підготовці індивідуального навчального плану дитини з ООП

- ▶ Уважно порівняти типовий навчальний план, за яким навчається весь клас, та той, який рекомендовано ІРЦ для навчання дитини з ООП.
- ▶ Спільно з членами команди супроводу скласти ІНП, максимально наближений до типового, з урахуванням особливостей дитини та рекомендацій ІРЦ

4. Розробка індивідуальної навчальної програми

- ▶ Індивідуальну навчальну програму рекомендовано розробляти для учнів, яким рекомендовано навчання за програмою для дітей з порушенням інтелектуального розвитку (РВ).
- ▶ Можна розробляти на кожен предмет, а можна - на окремі
- ▶ Для решти нозологій використовуємо адаптації та модифікації

Адаптація - це стратегії, що допомагають дитині з ООП засвоювати ті самі обсяги знань, що і її однокласники в інклюзивному класі.

Тоді як **модифікація** - це зміна (зазвичай, спрощення) змісту предмету, програми викладання та, у результаті, рівня знань та навичок, які має опанувати дитина впродовж навчання.

Приклади адаптацій у навчанні

Подання інформації

- ❖ Поділ завдань на декілька простіших
- ❖ Завдання меншої тривалості або кількості (при збереженні складності)
- ❖ Спрощені (адаптовані) інструкції, повторення, переформулювання
- ❖ Покрокові інструкції, алгоритми до виконання завдання
- ❖ Використання «нетипових» методик (комп'ютерні технології, аудіо/відео супровід, тестові завдання, відеомодельювання, предметний матеріал тощо)
- ❖ Використання альтернативної чи додаткової систем комунікації
- ❖ Особливі графічні характеристики оформлення тексту: великий шрифт, виділення жирним, кольорові знаки

Моніторинг засвоєння матеріалу

- ❖ Індивідуальні тести
- ❖ Зменшення кількості завдань для оцінювання
- ❖ Додатковий час для виконання завдань
- ❖ За необхідності – організаційна допомога асистента
- ❖ Представлення завдання у малій групі або особисто вчителю
- ❖ Підказки до виконання завдання
- ❖ Альтернативні способи демонстрації знань (презентації, комікси, ілюстрації тощо)

Адаптація навчальної програми. Українська мова

Зміст навчального матеріалу	Вимоги до навчальних досягнень	Адаптації
<p>Прислівник</p> <p>Поняття про прислівник як частину мови (значення, питання, роль у реченні, зв'язок з дієсловами).</p> <p>Незмінюваність – основна граматична ознака прислівників.</p> <p>Прислівники, близькі і протилежні за значенням.</p> <p>Поширення речень (тексту) прислівниками... Вибір із поданих прислівників тих, які найбільше відповідають меті та типу висловлювання.</p> <p>Уживання прислівників під час побудови текстів.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none">•розрізняє серед поданих слів прислівники; знає їх основну граматичну ознаку – незмінюваність; ставить до них питання; зв'язує їх із дієсловами в словосполуч., вводить у речення; поширює речення найуживанішими прислівниками;•добирає до поданого прислівника синоніми й антонім;•будує речення з однорідними членами, вираженими прислівниками;•пояснює значення прислівників у тексті;	<p>1. Використання схем підказок до визначення частин мови (назва частини мови–запитання –декілька прикладів)</p> <p>2. Використання у завданнях (текстах, словосполученнях, поясненні значень) прислівників, що наявні в лексиці учня: адаптація завдань з підручника</p> <p>3. Заміна усних пояснень на добір написаних значень прислівників до відповідних слів</p>

Основні принципи модифікації:

- ▶ спрощення (зменшення складності цілей і / або змісту);
- ▶ виключення (скорочення кількості дисциплін, що вивчаються, або зменшення вимог до кінцевих цілей вивчення предмету та виключення певного змісту);
- ▶ поєднання або ущільнення (інтеграція деяких предметів в один курс або інтеграція кінцевих цілей, змісту).

Для модифікації навчальних планів та змісту уроків використовують:

- ▶ скорочення обсягу матеріалу, що вивчається на уроці;
- ▶ зменшення кількості тем з однієї чи кількох дисциплін;
- ▶ заміна завдання на інше за збереження напряму вивчення дисципліни (наприклад, набрати текст на комп'ютері замість писати його ручкою);
- ▶ зниження складності завдання (складання замість множення);
- ▶ використання додаткових матеріалів - карток, алгоритмів дії, правил - у вигляді малюнків чи позначок;
- ▶ повторення інструкцій та алгоритмів дії.

Приклади модифікацій у навчанні

Подання інформації

- ❖ Скорочення обсягу навчального матеріалу на уроці
- ❖ Зменшення тем з певної навчальної дисципліни
- ❖ Зміна завдання, при збереженні наряду навчання (альтернативні завдання на заміну вправ з каліграфії – ліплення, малювання)
- ❖ Зміна складності завдання (замість дій на множення виконувати додавання)
- ❖ Використання візуальних (у вигляді малюнків або піктограм) вказівок до виконання завдань
- ❖ Індивідуальне повторення учневі фронтальних інструкцій у спрощеній формі

Моніторинг засвоєння матеріалу

- ❖ Підбір слів до малюнків у тексті, замість переказу
- ❖ Розфарбування зображення за інструкцією замість його опису
- ❖ Використання калькулятора для обчислення прикладів
- ❖ Оцінювання за індивідуально розробленою системою у відповідності до цілей ІПР

Навчальні плани та програми

- ▶ Наказ Міністерства освіти і науки України від [25.06.2018 №693](#) «Про затвердження типової освітньої програми спеціальних закладів загальної середньої освіти **I ступеня** для дітей з особливими освітніми потребами».
- ▶ Наказ Міністерства освіти і науки України від [26.07.2018 №814](#) (зі змінами від [16.08.2018 №917](#)) «Про затвердження типової освітньої програми **початкової освіти (НУШ)** спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з особливими освітніми потребами».
- ▶ Наказ Міністерства освіти і науки України від [26.07.2018 №816](#) «Про затвердження типової освітньої програми початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти **для учнів 1 класів** з інтелектуальними порушеннями».
- ▶ Наказ Міністерства освіти і науки України від [02.07.2019 №917](#) - **для 2 класу**
- ▶ Наказ Міністерства освіти і науки України від [12.06.2018 №627](#) (зі змінами від [26.07.18 №815](#)) «Про затвердження типової освітньої програми спеціальних закладів загальної середньої освіти **II ступеня** для дітей з особливими освітніми потребами»
- ▶ Наказ Міністерства освіти і науки України від [10.06.2019 №808](#) - **додано таблицю 19.1**
- ▶ Наказ Міністерства освіти і науки України [від 01.04.2020 № 467](#) - **програма для 3 класу для дітей з ІП**

Де знайти?

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

ОСВІТА

НАУКА

ЗАКОНОДАВСТВО

МІНІСТЕРСТВО

ПРЕС-ЦЕНТР

Пошук

[Головна](#) → [Освіта](#) → [Загальна середня освіта](#) → [Навчання дітей у спеціальних закладах освіти](#) → [Освіта дітей з особливими освітніми потребами](#) ...

ДЛЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Facebook

Навчальні програми з української літератури для 7 – 10 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з інтелектуальними порушеннями

Надрукувати

Twitter

Навчальні програми з української мови для 5 – 10 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з інтелектуальними порушеннями

LinkedIn

Навчальні програми 2017 року

Навчальні програми 2015 року

Навчальні програми 2014 року

5. Визначення спільно з іншими педагогічними працівниками рівня досягнення кінцевих цілей навчання, передбачених ІПР

Для визначення цілей варто використовувати систему SMART (аббревіатура від англ. слів):

- ▶ Specific – конкретні
- Measurable – вимірювані
- Achievable – досяжні
- Result-oriented – орієнтовані на результат
- Time-related – визначені в часі

Наприклад:

- ▶ До кінця семестру Данило буде здійснювати обчислення в межах 50
- ▶ За місяць Оксанка буде визначати у реченні іменники

6. Створення належного мікроклімату в колективі

- ▶ Саме від особистості вчителя, дорослого - залежить благополуччя в колективі класу!
- ▶ Уроки толерантності
- ▶ Бесіди
- ▶ **ВЛАСНІ ВЧИНКИ.**

7. Надання інформації батькам про стан засвоєння навчальної програми дитиною з ООП

- ▶ Ви знаєте, сьогодні Максимко (Іванко, Оксанка....), нічого не вивчила на уроці математики, зате він (вона):
- ▶ Полила квіти у класі
- ▶ Провела фізкультхвилинку
- ▶ Сама вийняла та сховала зошити (книги, ручки) з рюкзака
- ▶ Гарно все зів на обіді
- ▶ Розказам однокласникам про те, що за вікном купу снігу намело
- ▶

Лист Міністерства освіти і науки України від 06.08.2018 №1/9-485 «Організаційно-методичні засади освітнього процесу у спеціальних закладах освіти в 2018/2019 навчальному році»

► ПІДРУЧНИКИ !

Водночас повідомляємо, що з урахуванням особливостей навчально-пізнавальної діяльності окремих категорій учнів з особливими освітніми потребами, оригінальні (адаптовані) підручники з першого класу по випускний видаватимуться лише для дітей з інтелектуальними порушеннями розвитку та шрифтом Брайля – для сліпих дітей.

Оцінювання навчальних досягнень

- ▶ 15. Оцінювання навчальних досягнень дітей з особливими освітніми потребами здійснюється згідно з критеріями оцінювання навчальних досягнень учнів та **обсягом матеріалу, визначеним індивідуальною навчальною програмою.**
- ▶ Система оцінювання навчальних досягнень дітей з особливими освітніми потребами повинна бути стимулюючою.

Важливо

Вимоги щодо оцінювання навчальних досягнень учнів з ООП висвітлені у таких **нормативно-правових актах:**

- Державний стандарт початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами, затверджений постановою КМУ від 21.08.2013 № 607.
- Порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах, затверджений постановою КМУ від 15.08.2011 № 872.
- Лист МОН «Про організаційно-методичні засади забезпечення права на освіту дітей з особливими освітніми потребами» від 08.08.2013 № 1/9-539.

Постанова Кабінету Міністрів України від 14.02.2018 р. № 72

► «Про ЗМІНИ, що вносяться у додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2004 р. № 1096» - щодо надбавки до 20% педагогічним працівникам, які працюють в інклюзивних класах:

► 5. Доповнити додаток пунктом 5 такого змісту:

“5. За роботу в інклюзивних класах (групах) у закладах дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійної (професійно-технічної) та вищої освіти – у граничному розмірі 20 відсотків.

Зазначена доплата **встановлюється педагогічним працівникам** та помічникам вихователів тільки за години роботи у цих класах (групах).”.

Додаткові фахівці:

- Асистент вчителя
- Вчитель-логопед
- Вчитель-дефектолог.

Асистент вчителя - педагог, допомагає вчителя з УСІМ класом, в тому числі дитині (дітям) з ООП. Працює на 1 ставку - 25 год. на тиждень

Вчитель-логопед, дефектолог..... може бути прийнятий у штат, за наявності 9 год. (0,5 ставки)

Лист Міністерства освіти і науки України від **26.06.2019 №1/9-409** «Щодо організації інклюзивного навчання у закладах освіти у 2019/2020 навчальному році».

- ▶ В листі окреслено ряд питань:
- ▶ Необхідні умови якісного інклюзивного навчання;
- ▶ Наголошено, що висновки ІРЦ (ПМПК) є безтерміновими, окрім випадків якщо в самому висновку є термін;
- ▶ Висновок ЛКК (лікарсько-консультаційна комісія) - основний документ для організації індивідуального навчання;
- ▶ Індивідуальна програма розвитку (ІПР) дитини складається упродовж 2-х тижнів від початку освітнього процесу (раніше було 1 місяць);
- ▶ Корекційно-розвиткові заняття (послуги) можна проводити під час канікул, розклад узгоджується з батьками;
- ▶ На 20% підвищена оплата праці педагогів за роботу в інклюзивних класах - постанова КМУ від 27.02.2019 №129;
- ▶ Асистент вчителя проходить атестацію відповідно до Типового положення про атестацію педагогічних працівників, і йому встановлюється 10 - 12 тарифний розряд.

Лист Міністерства освіти і науки України від 31.08.2020 №1/9-40995 «Щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами у закладах загальної середньої освіти у 2020/2021 навчальному році».

- ▶ Про інклюзивний клас
- ▶ Про команду супроводу
- ▶ Про ІПР, ІНП
- ▶ Про посадові обов'язки асистента вчителя, з урахуванням дистанційного навчання, тарифний розряд, атестацію, про документацію (річний план роботи)
- ▶ Про асистента учня (дитини)
- ▶ Про функції ІРЦ
- ▶ Про індивідуальну форму здобуття освіти
- ▶ Про тривалість навчання дитини з ООП

Дякую за увагу !

